

Η Ιχθυοπανίδα του Ποταμού Αώου

Οδηγός Αναγνώρισης

Επιμέλεια κειμένων: **Γ. Δημητρόπουλος**

Γραφιστική επιμέλεια & εικονογράφηση: **WoodGear**

© 2024, **Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο** (MedINA)

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 5-7, 10674 Αθήνα

Τηλ: +30 210 3611001

info@med-ina.org

www.med-ina.org

Ο οδηγός αναγνώρισης ιχθυοπανίδας του ποταμού Αώου δημιουργήθηκε από το **Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο** (MedINA) στο πλαίσιο των προγραμμάτων **“Ri-Connect: Aaos river as a transboundary ecological corridor”** και **“Aaos Campaign”** με χρηματοδοτήσεις των **Prespa Ohrid Nature Trust** (PONT) και **Holdfast Collective** αντίστοιχα, με την επιστημονική επιμέλεια των:

- **Φοίβος Αλέξανδρος Μουχλιανίτης**, Διδάκτωρ Τμήματος Βιολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- **Μίνος Γεώργιος**, Καθηγητής Τμήματος Νοσηλευτικής του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος με γνωστικό αντικείμενο *“Βιοσυστηματική Βιομετρία”*

Επισημαίνεται ότι απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Εισαγωγή

Η Βαλκανική χερσόνησος αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιοχές για την προστασία των ποταμών και των λιμνών στην Ευρώπη, χαρακτηριζόμενη από ιδιαίτερα και ποικιλόμορφα οικοσυστήματα. Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της γεωλογικής της ιστορίας αλλά και της γεωμορφολογικής και κλιματικής της ετερογένειας, φιλοξενεί ιδιαίτερα πλούσια βιοποικιλότητα. Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες ομάδες οργανισμών είναι αυτή των ψαριών εσωτερικών υδάτων της Ελλάδας, η οποία, μέχρι σήμερα, αριθμεί περισσότερα από 130 αυτόχθονα είδη, με το 1/3 αυτών να είναι ενδημικά, δηλαδή δεν υπάρχουν πουθενά αλλού στον κόσμο!

Ο **Αώος**, ένας από τους κύριους ποταμούς της Ηπείρου, πηγάζει από τα βουνά της Βόρειας Πίνδου και αποτελεί έναν από τους τελευταίους μεγάλους ποταμούς ελεύθερης ροής της Ευρώπης! Στα νερά και τις όχθες του συναντώνται σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, ενώ φιλοξενεί πληθώρα οργανισμών εθνικής και παγκόσμιας σημασίας. Η καλή οικολογική του κατάσταση και η ανεμπόδιστη ροή των νερών του, είναι απαραίτητες για την επιβίωση και αναπαραγωγή σημαντικών μεταναστευτικών και ενδημικών ψαριών, όπως το Κρισίμως Κινδυνεύον Ευρωπαϊκό χέλι (*Anguilla anguilla*) και η Ιονική πέστροφα (*Salmo farioides*).

Ωστόσο, ο **Αώος**, οι παραπόταμοί του και η βιοποικιλότητα που φιλοξενούν, βρίσκονται συνεχώς αντιμέτωπα με ανθρωπογενείς πιέσεις και απειλές οι οποίες βάζουν σε κίνδυνο την επιβίωσή τους. Ο κατακερματισμός της ελεύθερης ροής των νερών του από υπάρχοντα και σχεδιαζόμενα φράγματα και υδροηλεκτρικά έργα, οι αλλοιώσεις στην υδρομορφολογία του λόγω άλλων τεχνικών έργων, η ρύπανση των νερών του, αλλά και η παράνομη αλιεία, απειλούν τόσο την οικολογική του ακεραιότητα όσο και τη βιωσιμότητα των πληθυσμών ψαριών που ζουν εκεί αιώνες τώρα.

Συνεπώς, η προστασία και η διατήρηση του ποταμού **Αώου** κρίνεται επιτακτική, τόσο για τη διατήρηση της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς όσο και για την οικονομική ευημερία της περιοχής. Ο παρών οδηγός έχει ως σκοπό να αναδείξει την ιχθυοπανίδα του **Αώου** και των κύριων παραποτάμων του, **Βοϊδομάτη** και **Σαραντάπορου**, αποτελώντας μια πολύτιμη πηγή πληροφοριών για ερασιτέχνες αλιείς, λάτρεις των ποταμών, επισκέπτες της περιοχής και κάθε άνθρωπο που ενδιαφέρεται να γνωρίσει τα είδη ψαριών που διαβιούν στα ελεύθερα νερά τους.

Μέσα από αυτόν τον οδηγό μπορείτε να ενημερωθείτε για κάθε είδος που εντοπίζεται στην περιοχή, να μάθετε τα απαραίτητα μορφολογικά χαρακτηριστικά για την ορθή τους αναγνώριση, καθώς και να πληροφορηθείτε για το περιβάλλον διαβίωσής τους.

Χρήσιμες πληροφορίες για αλιείς

Η ερασιτεχνική αλιεία στα εσωτερικά ύδατα (ποτάμια και λίμνες) στη χώρα μας, είναι μια δραστηριότητα που ασκείται παραδοσιακά εδώ και αιώνες. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση του αριθμού ερασιτεχνών αλιέων, γεγονός που μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης των τοπικών κοινοτήτων, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην περαιτέρω προώθηση αειφόρων πρακτικών που στοχεύουν στην προστασία της φύσης.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι ερασιτέχνες αλιείς θα πρέπει να γνωρίζουν ότι:

- **Απαγορεύεται** η χρήση πεζόβολου, διχτύων, συρόμενων εργαλείων καθώς και η χρήση ψαροντούφεκου σε ποτάμια, ρέματα και λίμνες.
- **Απαγορεύεται** η αλιεία με δυναμίτιδα ή άλλες εκρηκτικές ύλες, καθώς επίσης και η αλιεία με οποιαδήποτε φυτική ή άλλη ουσία, η οποία μπορεί να ναρκώσει, παραλύσει ή σκοτώσει υδρόβιους οργανισμούς (π.χ. φλόμος, γαλατσίδα), αλλά και η χρήση φωτεινών πηγών.

- **Απαγορεύεται** η αλιεία με τη χρήση ηλεκτρικού ρεύματος.
- **Απαγορεύεται** η αλιεία με την παγίδευση ιχθύων ύστερα από τροποποίηση της κοίτης.
- **Απαγορεύεται** η πώληση και γενικά η εμπορία αλιευτικών προϊόντων που προέρχονται από ερασιτεχνική αλιεία.

Ωστόσο, για την ερασιτεχνική - αθλητική αλιεία που σκοπό έχει την ψυχαγωγία ή την άθληση, και όχι τον βιοπορισμό ή την απόκτηση εισοδήματος, **επιτρέπεται**:

- Η αλιεία μόνο με μονάγκιστρα εργαλεία (εκτός από παραγάδια) και καλάμι.

Κάθε ερασιτέχνης ψαράς **επιτρέπεται** να συλλαμβάνει συνολικά σε ένα 24ωρο μέχρι δύο (2) κιλά αλιευμάτων ή μέχρι τρία (3) άτομα ιχθύων.

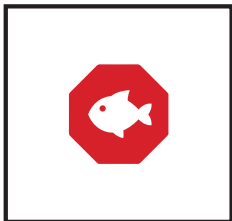
Τέλος, σημειώνεται πως για την ερασιτεχνική αλιεία δεν είναι απαραίτητη η έκδοση ειδικής άδειας.

Καθεστώς διατήρησης σύμφωνα με τον Κόκκινο Κατάλογο Ελλάδας και τα κριτήρια της IUCN

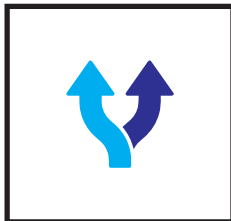
Το καθεστώς διατήρησης, σύμφωνα με τον **Κόκκινο Κατάλογο Απειλούμενων Ειδών**, αποτελεί μια διεθνή μεθοδολογία αξιολόγησης του κινδύνου εξαφάνισης ενός είδους. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιεί δεδομένα σχετικά με την κατανομή, την πληθυσμιακή κατάσταση και τις διακυμάνσεις τους ανά τα χρόνια, καθώς και το σύνολο των απειλών και πιέσεων που αντιμετωπίζει ένα είδος στις περιοχές καταγραφής του. Αποτελεί, έτσι, ένα βασικό εργαλείο για την ορθολογική και αειφόρο διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος. Όσο υψηλότερη είναι η κατηγορία κινδύνου ενός είδους, τόσο μεγαλύτερο είναι το ρίσκο που διατρέχει, υποδηλώνοντας έτσι την ανάγκη για προστασία. Όταν ένα είδος κατατάσσεται στις κατηγορίες **Τρωτό (VU)**, **Κινδυνεύον (EN)** ή **Κρισίμως Κινδυνεύον (CR)**, συνίσταται να αποφεύγεται οποιαδήποτε όχληση προς αυτό, καθώς και οποιαδήποτε επέμβαση στο ενδιαίτημά του. Επιπλέον, προτείνεται να καταγράφεται η παρατήρηση μαζί με τις συντεταγμένες και την ημερομηνία παρατήρησης, και να προωθείται στις αρμόδιες αρχές και οργανισμούς, όπως ο **Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής** (ΟΦΥΠΕΚΑ, redlist@necca.gov.gr) ή το **MedINA** (info@med-ina.org).

Η πληροφορία για την κατάσταση διατήρησης κάθε είδους που έχει ενσωματωθεί στον οδηγό αναγνώρισης **«Η Ιχθυοπανίδα του Ποταμού Αώου»**, έχει προκύψει από τον νέο, επικαιροποιημένο **Κόκκινο Κατάλογο της Ελλάδας** (2024) που συντονίζει ο **ΟΦΥΠΕΚΑ** (www.redlist.necca.gov.gr).

Υπόμνημα πιέσεων/απειλών

Παραμπόδιση ελεύθερης μετακίνησης λόγω ύπαρξης φραγμάτων/εμποδίων

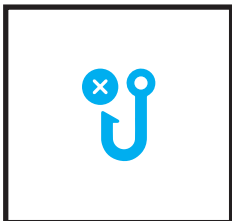
Υδρομορφολογικές τροποποιήσεις της κοίτης

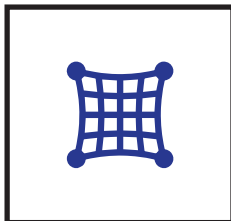
Ρύπανση των υδάτων

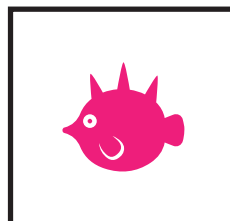
Κλιματική αλλαγή

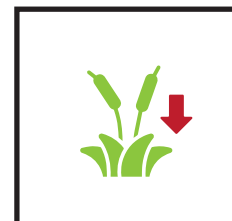
Παράνομη αλιεία

Παράνομη υπεραλίευση

Ανταγωνισμός με ξενικά είδη

Υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων

Αλιεύεται

Δεν αλιεύεται

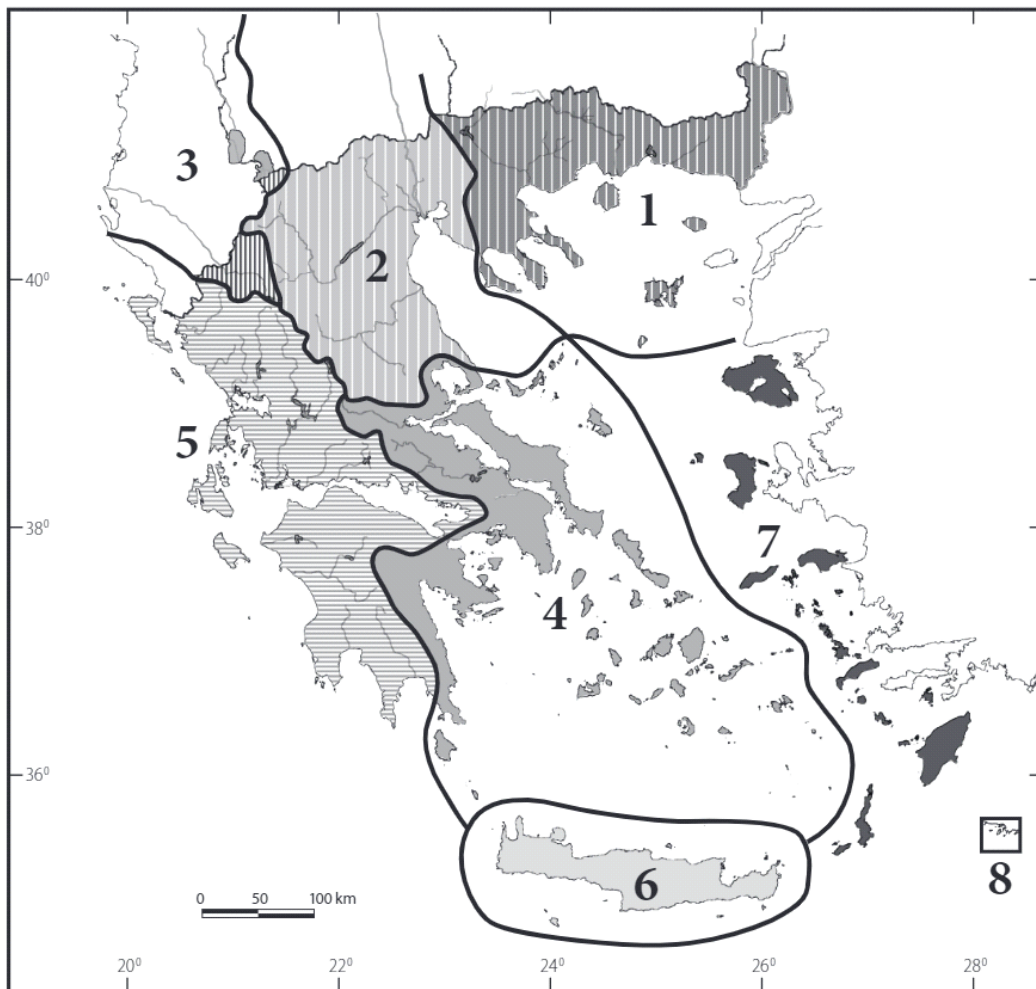
Αλιεύεται, αλλά η αλιεία αυτού του είδους απαγορεύεται

Η βιογεωγραφία των ποταμών και των λιμνών της Ελλάδας

Η βιογεωγραφία είναι ένας κλάδος της επιστήμης της οικολογίας, ο οποίος ασχολείται με την κατανομή των οργανισμών στον γεωγραφικό χώρο και ανά τον γεωλογικό χρόνο.

Χρησιμοποιώντας δεδομένα παρουσίας και απουσίας ειδών από λεκάνες απορροής, μπορούμε να αντιληφθούμε την ιδιαιτερότητα μιας περιοχής, αλλά, παράλληλα, να ενοποιήσουμε αυτές τις περιοχές στις λεγόμενες «οικοπεριφέρειες». Σύμφωνα με επιστημονικές αναλύσεις, προκύπτει ότι στην Ελλάδα καταγράφονται οκτώ (8) οικοπεριφέρειες, με τον Αώο και τους παραποτάμους του να ανήκουν στη οικοπεριφέρεια «Νοτιοανατολικής Αδριατικής». Συνεπώς, προκύπτει ότι ο Αώος είναι ένας αρκετά διαφοροποιημένος ποταμός για τα ελληνικά δεδομένα, με αρκετά είδη που καταγράφονται σε αυτόν, να μην εντοπίζονται σε κάποια άλλη λεκάνη απορροής της χώρας.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι ο παρών Οδηγός έχει βασιστεί για τον συστηματικό προσδιορισμό, την κατανομή των ειδών και την ανάλυση των οικοπεριφερειών της Ελλάδας, στο **«Ψάρια και πετρώματα της Ελλάδας: κατάλογος ειδών»** που εκδόθηκε από το **Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών** το 2015 (Barbieri et al., 2015).

Εικόνα 2.

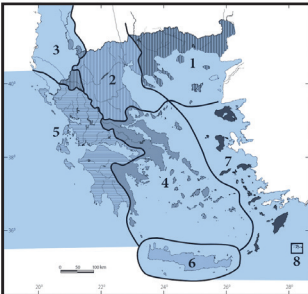
Οι οικοπεριφέρειες
εσωτερικών υδάτων
της Ελλάδας:

- [1]** Θράκης
- [2]** Μακεδονίας-Θεσσαλίας
- [3]** Νοτιοανατολικής
Αδριατικής
- [4]** Δυτικού Αιγαίου
- [5]** Ιονίου
- [6]** Κρήτης
- [7]** Ανατολικού Αιγαίου
- [8]** Νότιας Ανατολίας

Anguilla anguilla

Ευρωπαϊκό χέλι

Κοσμοπολίτικο είδος

Κύριες πιέσεις/απειλές			

IUCN	Greek Red List
Κρίσιμος Κινδυνεύον	Κρίσιμος Κινδυνεύον

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Το χέλι έχει σώμα επίμηκες, λείο και κυλινδρικό χωρίς κοιλιακά πτερύγια με πολύ μικρά, μη διακριτά λέπια, ενώ το δέρμα του καλύπτεται με βλέννα. Δεν φέρει μουστάκια ενώ το ραχιαίο και το εδρικό πτερύγιο έχουν μεγάλο μήκος και ενώνονται με το ουραίο πτερύγιο.

Σύνηθες μήκος: 25-65 εκ.
(Μέγιστο μήκος: 120 εκ.)

Ενδιαίτημα: Το χέλι προτιμά βενθικά ενδιαιτήματα, από μικρά ρέματα έως μεγάλα ποτάμια και λίμνες. Ωστόσο, όταν φτάνει σε αναπαραγωγική ηλικία, μεταναστεύει στη θάλασσα.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος, Βοϊδομάτης και Σαραντάπορος.

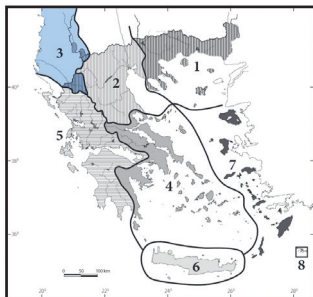
Αλιεία: Η ερασιτεχνική αλιεία του χελιού στην Ελλάδα απαγορεύεται σε ποτάμια οικοσυστήματα βάσει της Υπουργικής Απόφασης 643/39462/01.04.2013.

Αξιοσημείωτο: Ακόμα και σήμερα, δεν είναι γνωστό το βάθος όπου αναπαράγεται το χέλι όταν φτάνει στη Θάλασσα των Σαργασών!

Gobio skadarensis

Κωβιός της Σκόδρας

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές

IUCN
LC

Greek
Red List
EN

Χαμηλού
Κινδύνου

Κινδυνεύον

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Ο Κωβιός της Σκόδρας έχει στενόμακρο σώμα, σχεδόν κυλινδρικό στο μπροστινό μέρος και πεπλατυσμένο πλευρικά στην ουρά. Το κεφάλι είναι σχετικά μεγάλο και κοντό, με μακρύ ρύγχος. Το στόμα βρίσκεται χαμηλά και φέρει ένα ζεύγος μουστακιών. Το σώμα καλύπτεται με μεγάλα κυκλοειδή λέπια και τα μάτια βρίσκονται αρκετά ψηλά. Φέρει πολυάριθμα, μαύρα στίγματα στα πτερύγια, κυρίως στο ραχιαίο και το ουραίο, ενώ χαρακτηρίζεται από μοτίβο με (5-10) μαύρες κηλίδες πλευρικά. Η πλευρική γραμμή είναι σχεδόν οριζόντια ενώ έχει πεπλατυσμένα κοιλιακά πτερύγια.

Σύνηθες μήκος: 5-10 εκ. (Μέγιστο μήκος: 15 εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών και ρεμάτων με μέτρια ροή και αμμώδες ή χαλικώδες υπόστρωμα.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Το είδος έχει εντοπιστεί σε ελάχιστες θέσεις στον Αώο, κυρίως κατάντη της Κόνιτσας.

Αλιεία: Ο Κωβιός της Σκόδρας δεν αλιεύεται.

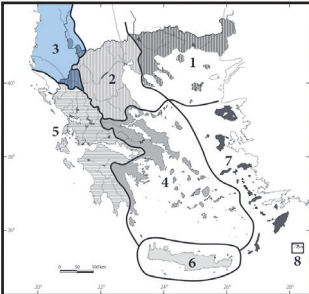
Αξιοσημείωτο: Ο Κωβιός της Σκόδρας εντοπίζεται στην Ελλάδα μόνο στην περιοχή του Αώου!

Barbus prespensis

Μπριάνα της Πρέσπας,
Μπρανί, Μουστακαλής

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές

IUCN

Σχεδόν
Απειλούμενο

Greek
Red List

Τρωτό

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Η Μπριάνα της Πρέσπας (Μπρανί, Μουστακαλής) έχει ατρακτοειδές, επίμηκες, κυλινδρικό σώμα διάσπαρτο με σκούρες καφέ κηλίδες και βούλες. Το στόμα βρίσκεται χαμηλά, έχει παχύ κάτω χείλος και φέρει δύο ζεύγη μουστακιών.

Σύνηθες μήκος: 5-10 εκ. (Μέγιστο μήκος: 13 εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών και ρεμάτων με χαμηλή ροή, μικρό βάθος, καθαρό νερό και βραχώδες ή χαλικώδες υπόστρωμα.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος, Σαραντάπορος, και στα χαμηλά τμήματα του Βοϊδομάτη, στη συμβολή με τον Αώο.

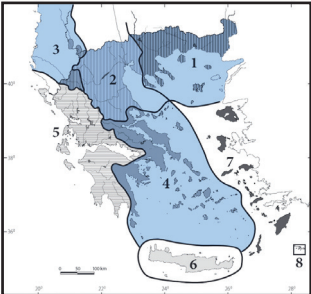
Αλιεία: Η Μπριάνα της Πρέσπας είναι είδος που αλιεύεται. Λόγω και της κατηγορίας κινδύνου που ανήκει (VU), συνίσταται να αποφεύγεται το ψάρεμά της συνολικά αλλά ιδίως κατά τους μήνες Μάρτιο έως Ιούνιο οι οποίοι αποτελούν περίοδο αναπαραγωγής. Οι ερασιτέχνες αλιείς πρέπει να ενημερώνονται από το Τμήμα Αλιείας της Περιφέρειας Ηπείρου πριν τη διενέργεια ψαρέματος για τυχόν απαγορευτικές διατάξεις ή κανονισμούς.

Αξιοσημείωτο: Αν και η Μπριάνα της Πρέσπας απειλείται από τη δημιουργία φραγμών στα ποτάμια, έχει παρατηρηθεί ότι πραγματοποιεί άλματα καταφέροντας να υπερκεράσει μικρά εμπόδια!

Alburnoides prespensis

Τσιρωνάκι των Πρεσπών

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές			

IUCN	Greek Red List
Τρωτό	Τρωτό

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Το Τσιρωνάκι των Πρεσπών έχει σώμα με ελλειπτική διατομή, το οποίο είναι πλευρικά πεπλατυσμένο και φέρει μαύρες κηλίδες πλευρικά, ενώ το στόμα είναι τελικό χωρίς μουστάκια. Η πλευρική γραμμή δημιουργεί καμπύλη προς την κοιλιά. Οι βάσεις των θωρακικών και κοιλιακών πτερυγίων και του εδρικού πτερυγίου έχουν έντονο πορτοκαλί χρώμα κατά την περίοδο αναπαραγωγής.

Σύνηθες μήκος: 5-10 εκ. (Μέγιστο μήκος: 12 εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών και ρεμάτων με έντονη ροή και βραχώδες/πετρώδες υπόστρωμα, συχνά σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

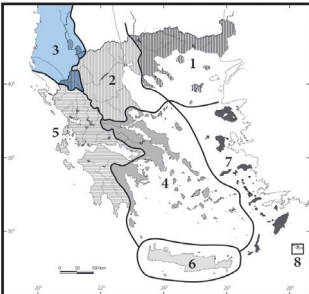
Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος και Σαραντάπορος.

Αλιεία: Το Τσιρωνάκι των Πρεσπών δεν αλιεύεται.

Alburnus scoranza

Σίρκος της Σκόδρας

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές

IUCN

NT

Σχεδόν
Απειλούμενο

Greek
Red List

EN

Κινδυνεύον

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Ο Σίρκος της Σκόδρας έχει σώμα επίμηκες, με ελλειπτική διατομή, πλευρικά πεπλατυσμένο. Το κεφάλι είναι μυτερό. Το στόμα είναι μικρό (μικρότερο από το μάτι), χωρίς μουστάκια, τοποθετημένο ψηλά στο κεφάλι και ανοίγει προς τα πάνω. Η κάτω σιαγόνα είναι προτεταμένη.

Σύνηθες μήκος: 5-10 εκ. (Μέγιστο μήκος: 16 εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών και ρεμάτων με μεγάλο βάθος και στάσιμα νερά.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος, κυρίως μεταξύ της πεδιάδας της Κόνιτσας και των συνόρων με την Αλβανία.

Αλιεία: Ο Σίρκος της Σκόδρας δεν αλιεύεται.

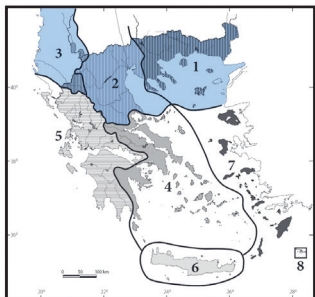
Αξιοσημείωτο: Ο Σίρκος της Σκόδρας εντοπίζεται στην Ελλάδα μόνο στην περιοχή του Αώου!

Chondrostoma vardarense

Σύρτης, Συρτάρι, Γουруνομήτης

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές			

IUCN	Greek Red List
Χαμηλού Κινδύνου	Χαμηλού Κινδύνου

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Ο Σύρτης έχει κεφάλι πολύ μικρό που καταλήγει σε εξογκωμένο σκληρό κερατινοποιημένο ρύγχος με ισχυρό άκρο το οποίο είναι ελαφρώς πλακουτσωτό. Το στόμα του είναι ίσιο, χωρίς μουστάκια, με παχύ κάτω χείλος.

Σύνηθες μήκος: 5-15 εκ. (Μέγιστο μήκος: 50 εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών και ρεμάτων με έντονη ροή και βραχώδες/πετρώδες υπόστρωμα

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Σαραντάπορος και Αώος, στη συμβολή με τον Βοϊδομάτη.

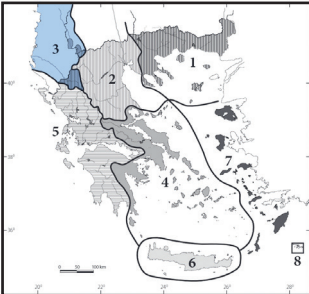
Αλιεία: Ο Σύρτης είναι είδος που αλιεύεται. Συνίσταται να αποφεύγεται το ψάρεμά του κατά τους μήνες Μάρτιο έως Ιούνιο που αποτελούν περίοδο αναπαραγωγής. Οι ερασιτέχνες αλιείς πρέπει να ενημερώνονται από το Τμήμα Αλιείας της Περιφέρειας Ηπείρου πριν τη διενέργεια ψαρέματος για τυχόν απαγορευτικές διατάξεις ή κανονισμούς.

Αξιοσημείωτο: Ο Σύρτης αφήνει σημάδια σε πέτρες (ευθείες γραμμές) λόγω της διατροφικής του συμπεριφοράς, καθώς ξύνει φυτική ύλη από την επιφάνειά τους!

Pachychilon pictum

Χειλάς

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές

IUCN

NT

Σχεδόν
Απειλούμενο

Greek
Red List

VU

Τρωτό

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Ο Χειλάς χαρακτηρίζεται από μικρό ασημόχρωμο μέγεθος σώματος το οποίο είναι αναλογικά «χοντρό» με πολυάριθμα ακανόνιστα σκούρα στίγματα. Το στόμα του είναι τελικό, χωρίς μουστάκια. Το κάτω χείλος είναι παχύ, με μια παχιά ενδιάμεση ενίσχυση, ενώ πάνω από το άνω χείλος φέρει ραμφοειδές κάλυμμα.

Σύνηθες μήκος: 10-15εκ. (Μέγιστο μήκος: 18εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών με χαμηλή ροή ή στάσιμα νερά.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Σαραντάπορος και Αώος, κυρίως στην πεδιάδα της Κόνιτσας και στη συμβολή με τον Βοϊδομάτη.

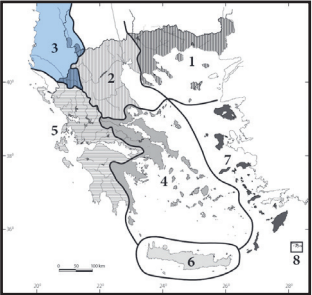
Αλιεία: Ο Χειλάς δεν αλιεύεται.

Αξιοσημείωτο: Το είδος μπορεί να επιβιώσει σε πολύ χαμηλές συγκεντρώσεις οξυγόνου, οι οποίες είναι απαγορευτικές για άλλα είδη ψαριών!

Squalius sp. Aōos

Ποταμοκέφαλος του Αώου

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές		

IUCN	Greek Red List
N/A	N/A
N/A	N/A

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Ο

Ποταμοκέφαλος του Αώου έχει σώμα μακρύ, κυλινδρικό, ελαφρά πεπλατυσμένο στα πλάγια, και στόμα χωρίς μουστάκια με μεγάλο άνοιγμα που φτάνει μέχρι το μάτι. Οι πλευρές είναι χρώματος ασημί στο επάνω μέρος, με το χρώμα να ξεθωριάζει προς την κοιλιά, όπου γίνεται σχεδόν άσπρο.

Σύνηθες μήκος: 5-15 εκ. (Μέγιστο μήκος: 35 εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών και ρεμάτων με χαμηλή έως μέτρια ροή και καθαρά νερά, σε υψόμετρο έως και 900 μ.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Εντοπίζεται κυρίως στον Αώο και τον Σαραντάπορο, αλλά καταγραφές του υπάρχουν και στο σημείο όπου ενώνεται ο Βοϊδομάτης με τον Αώο.

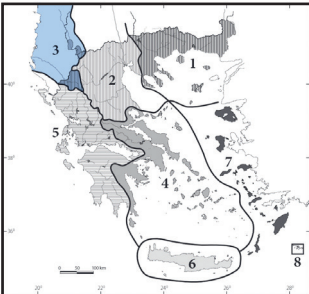
Αλιεία: Το είδος παραδοσιακά αλιεύεται από ερασιτέχνες αλιείς. Το ελάχιστο μήκος αλιεύματος είναι τα 15 εκατοστά (η μέτρηση, βάσει ορισμού, γίνεται από το ρύγχος μέχρι και το τέλος της ουράς του ψαριού). Συνίσταται να αποφεύγεται το ψάρεμά του κατά τους μήνες Μάρτιο έως Ιούνιο που αποτελούν περίοδο αναπαραγωγής. Πριν από την εξόρμηση για ψάρεμα, οι ερασιτέχνες αλιείς πρέπει να ενημερώνονται από το Τμήμα Αλιείας της Περιφέρειας Ηπείρου σχετικά με τυχόν εποχικές απαγορεύσεις ή περιορισμούς.

Αξιοσημείωτο: Μέχρι σήμερα, οι ερευνητές δεν είναι σίγουροι σε ποιο είδος ανήκουν οι Ποταμοκέφαλοι του Αώου και ίσως να πρόκειται για νέο είδος για την επιστήμη!

Cobitis ohridana

Αχριδοβελονίτσα

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές

IUCN

Χαμηλού
Κινδύνου

Greek
Red List

Κινδυνεύον

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Η

Αχριδοβελονίτσα είναι πολύ μικρού μεγέθους, με σώμα μακρόστενο, έντονα πιεσμένο πλευρικά. Φέρει τέσσερις χρωματιστές ζώνες από στίγματα (με διαφορετική διάταξη η καθεμιά) που διατρέχουν την κάθε πλευρά του κορμού κατά μήκος. Οι ζώνες 2 και 4 (από πάνω προς τα κάτω) φέρουν παράλληλες σειρές με μεγαλύτερες κηλίδες και ενδιάμεσα η ζώνη 3 φέρει μία σειρά κουκίδων.

Χαρακτηρίζεται από μικρό κεφάλι με μυτερό ρύγχος, στο κάτω μέρος του οποίου φέρει το στόμα της και στο οποίο υπάρχουν τρία ζεύγη βραχέων μουστακιών, εκ των οποίων τα δύο είναι κοντά στην άκρη του ρύγχους και το τρίτο κοντά στο στόμα. Τα μάτια είναι μικρά και βρίσκονται κοντά στην κορυφή του κεφαλιού, ενώ κάτω από τα μάτια υπάρχει ένα διπλό αγκάθι που ανασηκώνεται όταν είναι σε θέση άμυνας.

Σύνθηθες μήκος: 5-9 εκ. (Μέγιστο μήκος: 12 εκ.)

Ενδιαίτημα: Ποτάμια και ρέματα σε περιοχές με αμμώδη, λασπώδη πυθμένα.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος και Σαραντάπορος.

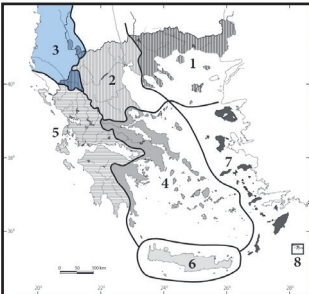
Αλιεία: Η Αχριδοβελονίτσα δεν είναι είδος που αλιεύεται.

Αξιοσημείωτο: Η κοινή ονομασία «βελονίτσα» μάλλον οφείλεται στο σχήμα του σώματος σε συνδυασμό με το μυτερό ρύγχος, αλλά δεν αποκλείεται να οφείλεται στο αγκάθι κάτω από τα μάτια!

Oxynoemacheilus pindus

Πινδοβίνος

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές

IUCN

Σχεδόν
Απειλούμενο

Greek
Red List

Κινδυνεύον

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Ο Πινδοβίνος έχει κεφάλι ελαφρώς πιεσμένο ραχιαία ενώ το στόμα του τοποθετείται στο κάτω μέρος του κεφαλιού και φέρει τρία ζεύγη μουστακιών γύρω από το στόμα. Έχει σώμα μικρού μεγέθους, μακρόστενο, το οποίο χαρακτηρίζεται από πεπλατυσμένα κοιλιακά πτερύγια και διχαλωτή ουρά.

Σύνηθες μήκος: 4-6 εκ. (Μέγιστο μήκος: 7,5 εκ.)

Ενδιαίτημα: Τμήματα ποταμών και ρεμάτων με έντονη ροή στα οποία υπάρχει χαλικώδες και πετρώδες υπόστρωμα.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος και Σαραντάπορος.

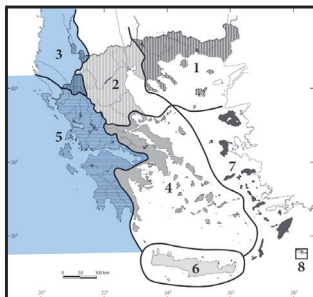
Αλιεία: Ο Πινδοβίνος δεν είναι είδος που αλιεύεται.

Αξιοσημείωτο: Ο Πινδοβίνος περιεγράφηκε σαν είδος νέο για την επιστήμη μόλις το 2005! Μάλιστα, το αρχικό δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για την περιγραφή του, προερχόταν από συλλογές του 1977 από τον ποταμό Σαραντάπορο και συγκεκριμένα από την περιοχή της Δροσσοπηγής!

Salmo farioides

Ιονική πέστροφα

Ενδημικό της Βαλκανικής χερσονήσου

Κύριες πιέσεις/απειλές

IUCN

Χαμηλού
Κινδύνου

Greek
Red List

Χαμηλού
Κινδύνου

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Η Ιονική πέστροφα έχει μακρύ, κυλινδρικό σώμα με δύο ραχιαία πτερύγια: το πρώτο είναι αρκετά μεγάλο και το δεύτερο σχετικά μικρό, λιπώδες (χωρίς ακτίνες), τοποθετημένο πολύ πίσω, κοντά στο ουραίο πτερύγιο. Το στόμα είναι μεγάλο, χωρίς μουστάκια, και εκτείνεται πίσω από τα μάτια, ενώ φέρει χαρακτηριστικά κόκκινα στίγματα στις πλευρές.

Σύνηθες μήκος: 10-20 εκ. (Μέγιστο μήκος: 50 εκ.)

Ενδιαίτημα: Ορεινά και ημιορεινά ποτάμια και ρέματα με κλίση, έντονη ροή και καθαρά, κρύα νερά, με χονδρόκοκκο υπόστρωμα.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος, Σαραντάπορος και Βοϊδομάτης.

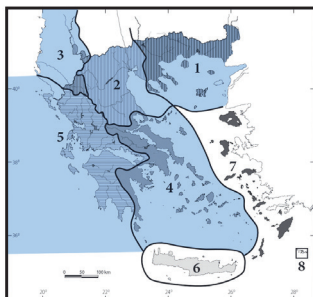
Αλιεία: Το ψάρεμα της πέστροφας στην Ελλάδα επιτρέπεται μόνο με μονάγκιστρα εργαλεία και με καλάμι. Το ελάχιστο μήκος αλιεύματος είναι τα 22 εκατοστά (η μέτρηση γίνεται από το ρύγχος μέχρι και το τέλος της ουράς του ψαριού). Κάθε ερασιτέχνης ψαράς επιτρέπεται να συλλαμβάνει ανά ημέρα συνολικά μέχρι δύο (2) κιλά αλιευμάτων ή μέχρι τρία (3) ψάρια ανεξαρτήτως βάρους. Η αλιεία της πέστροφας απαγορεύεται το χρονικό διάστημα από 1η Νοεμβρίου κάθε έτους μέχρι και την 15η Φεβρουαρίου του επόμενου έτους αλλά οι ερασιτέχνες αλιείς πρέπει να ενημερώνονται και από το Τμήμα Αλιείας της Περιφέρειας Ηπείρου σχετικά με απαγορευτικές διατάξεις.

Αξιοσημείωτο: Μελέτες έχουν δείξει ότι η πέστροφα μπορεί να υπερκεράσει εμπόδια έως και 80 εκ.!

Oncorhynchus mykiss

Ιριδίζουσα πέστροφα

Αλλόχθονο είδος

IUCN LC	Greek Red List N/A
Χαμηλού Κινδύνου	N/A

Χαρακτηριστικά αναγνώρισης: Η Ιριδίζουσα πέστροφα μοιάζει αρκετά στα μορφολογικά της χαρακτηριστικά με την Ιονική πέστροφα, με τις εξής ωστόσο διαφορές: α) δεν φέρει ποτέ κόκκινα στίγματα στις πλευρές και β) μια ιριδίζουσα γραμμή διατρέχει όλο το μήκος των πλευρών της.

Σύνηθες μήκος: 10-20 εκ. (Μέγιστο μήκος: 50 εκ.)

Ενδιαίτημα: Ορεινά και ημιορεινά ποτάμια και ρέματα με κλίση, έντονη ροή και καθαρά, κρύα νερά, με χονδρόκοκκο υπόστρωμα.

Κύριες πιέσεις/απειλές: Δεν υπάρχουν απειλές ή πιέσεις για το είδος. Απεναντίας, η Ιριδίζουσα πέστροφα αποτελεί πίεση για τους πληθυσμούς της Ιονικής πέστροφας καθώς την ανταγωνίζεται, ενώ έχουν καταγραφεί και περιπτώσεις υβριδισμού μεταξύ των δύο ειδών, το οποίο αποτελεί σημαντική απειλή για το αυτόχθονο είδος του Αώου.

Εξάπλωση στη ΛΑΠ Αώου: Αώος και Βοϊδομάτης. Συνήθως εντοπίζεται ανάντη ή κατάντη ιχθυοτροφείων, καθώς στις περισσότερες των περιπτώσεων πρόκειται για άτομα που έχουν αποδράσει από εκεί.

Αλιεία: Το ψάρεμα της Ιριδίζουσας πέστροφας δεν υπόκειται σε κάποιο πλαίσιο λόγω του καθεστώτος της ως ξενικό είδος στα ποτάμια οικοσυστήματα της Ελλάδας. Συνίσταται όταν ένας ερασιτέχνης ψαράς πιάνει ένα άτομο Ιριδίζουσας πέστροφας να την απομακρύνει από το ποτάμι.

Αξιοσημείωτο: Η Ιριδίζουσα πέστροφα είναι αυτόχθονη στη βορειοδυτική Αμερική αλλά και στη χερσόνησο Καμτσάτκα στη βορειοανατολική Ρωσία! Σήμερα εντοπίζεται σε όλες της ηπείρους εκτός της Ανταρκτικής, ως αποτέλεσμα εισαγωγής της από τον άνθρωπο.

Επίλογος

Ο **Αώος** ρέει ελεύθερος για περισσότερα από 270 χιλιόμετρα, από τα βουνά της **Βόρειας Πίνδου** στην Ελλάδα μέχρι την Αδριατική θάλασσα στην Αλβανία, όπου ονομάζεται **Vjosa**. Μαζί με τους παραποτάμους του, ο διασυνοριακός **Αώος/Vjosa** αποτελεί ένα ποτάμι σύμβολο για την Ευρώπη, φιλοξενώντας οικοσυστήματα με πλούσια και σπάνια βιοποικιλότητα, προσφέροντας ταυτόχρονα ευημερία στις τοπικές κοινωνίες. Το **MedINA** εργάζεται για περισσότερα από δέκα χρόνια στην ευρύτερη περιοχή του **Αώου** με στόχο να διασφαλιστεί η φυσική, ελεύθερη ροή και η καλή οικολογική κατάσταση του ποταμού. Ταυτόχρονα, συνεργάζεται με τοπικούς και εθνικούς φορείς για να εξασφαλιστεί ένα πλαίσιο που θα προσφέρει ουσιαστική, ισχυρή θεσμική προστασία του Αώου και των παραποτάμων του. Οι τοπικές κοινωνίες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των δράσεων του **MedINA** και έναν από τους σημαντικότερους συμμάχους στην προσπάθεια διατήρησης του φυσικού μας πλούτου. Μέσα από τις δράσεις του, το **MedINA** προσπαθεί:

- Να **αποτρέψει την κατασκευή υδροηλεκτρικών εγκαταστάσεων** που θα θέσουν σε κίνδυνο ολόκληρο το οικοσύστημα του ποταμού, επηρεάζοντας την πλούσια φυσική κληρονομιά και αλλοιώνοντας την υδρομορφολογία της περιοχής.
- Να **προωθήσει τον χαρακτηρισμό** του ποταμού **Αώου/Vjosa** ως **προστατευόμενης περιοχής**, που θα αποτελέσει το πρώτο **Διασυνοριακό Πάρκο Ελεύθερου Ποταμού της Ευρώπης** και να αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης για αυτό.
- Να **ευαισθητοποιήσει το κοινό** και να **ασκήσει πίεση** στους μηχανισμούς πολιτικής και λήψης αποφάσεων, με σκοπό τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου για την προστασία της φύσης, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Γλωσσάρι

IUCN: Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης.

Αλλόχθονο (ή ξενικό) είδος: Ένα είδος ή ένας οργανισμός, ο οποίος καταγράφεται σε μια περιοχή που είναι εκτός των ορίων της φυσικής του κατανομής.

Αυτόχθονο είδος: Ένα είδος ή ένας οργανισμός, ο οποίος εντοπίζεται σε μια γεωγραφική θέση ως αποτέλεσμα της φυσικής του παρουσίας και εξάπλωσης.

Βιογεωγραφία: Κλάδος της επιστήμης της οικολογίας ο οποίος ασχολείται με τη κατανομή των οργανισμών στον γεωγραφικό χώρο και ανά τον γεωλογικό χρόνο.

Ενδημικό είδος: Αναφέρεται σε οργανισμούς που εντοπίζονται αποκλειστικά σε μία χώρα, σε μία οικοπεριφέρεια ή σε ένα ποτάμιο σύστημα.

Ενδιαίτημα: Ως ενδιαίτημα ορίζεται το φυσικό περιβάλλον στο οποίο ζει και αναπαράγεται ένα είδος, ένας πληθυσμός ή μια βιοκοινότητα.

Κόκκινος Κατάλογος: Ένα περιεκτικό ευρετήριο για την παγκόσμια κατάσταση φυσικής προστασίας ειδών φυτών και ζώων, ο οποίος βάσει επιστημονικών δεδομένων και κριτηρίων αξιολογεί τον κίνδυνο εξαφάνισης ενός οργανισμού.

Κοσμοπολίτικο είδος: Ένα είδος το οποίο είναι αυτόχθονο στο μεγαλύτερο μέρος της γης, είτε αφορά θαλάσσια περιβάλλοντα είτε χερσαία.

Λεκάνη απορροής ποταμού (ΛΑΠ): Εδαφική έκταση στην οποία συγκεντρώνεται το σύνολο της απορροής του νερού, μέσω διαδοχικών ρεμάτων, ποταμών και πιθανώς λιμνών, και παροχετεύεται στη θάλασσα με ενιαίο στόμιο ποταμού.

Οικοπεριφέρεια: Μια γεωγραφική περιοχή στην οποία εντοπίζονται παρεμφερείς βιοκοινότητες οργανισμών.

Φραγμός: Οποιοδήποτε τεχνητό εμπόδιο εντοπίζεται εγκάρσια σε ένα υδάτινο σώμα, όπως ένας ποταμός.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Barbieri R., S. Zogaris, E. Kalogianni, M. Th. Stoumboudi, Y. Chatzinikolaou, S. Giakoumi, Y. Kapakos, D. Kommatas, N. Koutsikos, V. Tachos, L. Vardakas & Economou A.N., 2015. *Freshwater Fishes and Lampreys of Greece: An annotated checklist*. Monographs on Marine Sciences No. 8. Hellenic Centre for Marine Research: Athens, Greece. p. 130.

Zogaris S., Economou A.N., Dimopoulos P. 2009. *Ecoregions in the Southern Balkans: should they be revised?* *Environmental Management*, 43: 682-697

Κουτσερή Ε. 2012. *Ιχθυοπανίδα και βιώσιμη αλιεία στις Πρέσπες*. Εταιρία Προστασίας Πρεσπών. Πρόγραμμα LIFE09 INF/GR/319

MedINA